

MINISTERSTVO
SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

KOMISIA PRE KODIFIKÁCIU NOVÉHO OBČIANSKEHO ZÁKONNÍKA A SÚKROMNÉHO PRÁVA

**NAJZÁSADNEJŠIE
NAVRHOVANÉ ZMENY**

Bratislava 2025

1. Základné princípy a konceptuálne východiská novej právnej úpravy

Základnými princípmi, z ktorých sa pri príprave návrhu nového Občianskeho zákonníka vychádzalo, sú:

- preferuje sa sloboda a maximálna možná autonómia vôle človeka;
- nový OZ bude racionálne nadväzovať na existujúcu právnu úpravu, pri súčasnom zachovaní vžitej terminológie, pojmov a výrazov; sprecizujú sa ustanovenia, ktoré spôsobujú výkladové a praktické problémy, a to aj na základe reflexie rozhodovacej praxe súdov;
- prijímajú sa riešenia na vypuklé problémy a pripravuje sa úprava, ktorá bude reflektovať požiadavky doby;
- volí sa monistická koncepcia súkromného práva (jednotný a rozsiahly civilný kódex, ktorý bude obsahovať aj problematiku upravenú v osobitných zákonoch:
 - zákon o rodine bude súčasťou nového OZ;
 - právna úprava nekalej súťaže a úprava obchodných záväzkových vzťahov bude súčasťou nového OZ;
 - súčasťou nového OZ bude aj právna úprava osobitných ustanovení o vecných právach k bytom a nebytovým priestorom.

2. Všeobecná časť Občianskeho zákonníka

2.1. Koncept neplatnosti

Neplatnosťou sa rozumie len to, čo si dnes spájame s absolútnou neplatnosťou. Opúšťa sa preferovanie absolútnej neplatnosti právnych úkonov a preferuje sa platnosť tam, kde to korešponduje s vôľou konajúcich subjektov, a autoritatívna ingerencia štátu prostredníctvom súdov vyhlasujúcich neplatnosť právnych úkonov sa obmedzuje na minimum. Dnešná úprava viedla k tomu, že aj nepatrný rozpor so zákonom sa považuje za dôvod neplatnosti, a to aj vtedy, ak daný zákon vôbec nemá za cieľ riešiť súkromnoprávne následky. Podľa navrhovanej úpravy bude potrebné pred konštatovaním neplatnosti skúmať účel a zmysel zakazujúcej normy.

Relatívna neplatnosť sa nahrádza zrušiteľnosťou, ktorá bude prichádzať do úvahy najmä pri niektorých vadách prejavov vôle (bezprávná vyhrážka, podvod, omyl). Právo domáhať sa zrušiteľnosti sa však bude prekludovať v kratšej lehote, ako súčasná nesystémová aplikácia premlčania na dovolanie sa relatívnej neplatnosti. Okrem toho sa v súlade s judikatúrou posilňuje ochrana dobromyseľných tretích osôb.

Úprava podvodu sa odčleňuje od úpravy omylu, čo je v súlade s príbuznými právnymi poriadkami aj s doktrínou.

V záujme prehľadnosti právneho poriadku sa kodifikujú niektoré ustálené závery judikatúry a doktríny, napr. že neplatnosť nevyplýva z rozporu s inou zmluvou.

2.2 Právne úkony

Návrh jasne ustanovuje, že aj uznesenie môže byť právnym úkonom. Odstráni sa tým sporný a stále pretrvávajúci, podľa autorov návrhu nesprávny názor, že uznesenie právnym úkonom nie je.

V rámci úpravy pôsobenia prejavov vôle návrh zavádza viacero domnienok a fikcií, aby sa zamedzilo situáciám, kedy nie je možné nejaký prejav vôle doručiť adresátovi.

Reaguje sa na kontinuálne narastajúci význam elektronickej komunikácie v právnom styku, precizuje sa úprava právnych úkonov v elektronickej forme pri súčasnom zachovaní právnej istoty.

V súlade s judikatúrou sa rieši v praxi rezonujúca otázka, či dojednania inkorporované odkazom naplňajú písomnú formu.

V súlade s judikatúrou sa taktiež opúšťa problematická úprava, podľa ktorej výklad právneho úkonu nemohol byť v rozpore s jazykovým prejavom, čo nezodpovedá prístupu v príbuzných právnych poriadkoch ani v doktríne.

2.3 Premlčanie

Právna úprava premlčania sa prispôsobuje moderným európskym trendom a zároveň sa výrazne zjednodušuje; v súčasnosti často ani odborníci nevedia určiť premlčaciu lehotu, čo podkopáva právnu istotu. Navrhuje sa zjednotenie občianskoprávneho a obchodnoprávneho režimu premlčania a zároveň maximálne zjednotenie a zjednodušenie premlčacích lehôt. Zavádza sa jednotná, trojročná všeobecná premlčacia lehota.

2.4 Zastúpenie

Zjednocuje a zjednodušuje sa právna úprava zastúpenia, ktorá zároveň reaguje na mnohé problémy z aplikačnej praxe.

2.5 Ochrana spotrebiteľa

Ochrana spotrebiteľa sa nemení a ostáva v súlade s požiadavkami práva EÚ a vysokým štandardom ochrany slabšej strany.

3. Osoby

3.1 Fyzické osoby

Občiansky zákonník ako základný kódex súkromného práva upravuje status fyzických osôb v oblasti súkromného práva – ich spôsobilosť na práva a povinnosti v odvetviach súkromného práva, a ich spôsobilosť na právne úkony v súkromnom práve. Verejnoprávne predpisy môžu upravovať špecifické spôsobilosti na verejnoprávne práva a povinnosti a osobitné podmienky ich nadobúdania.

Spôsobilosť na práva a povinnosti v súkromnom práve má každá fyzická osoba rovnakú, v duchu ideí slobody a rovnosti pred zákonom. Táto spôsobilosť vzniká narodením živého dieťaťa. Spôsobilosť na práva a povinnosti v súkromnom práve (napr. právo dediť) má však podmienené aj

počaté dieťa, ak sa dodatočne narodí živé. Za účelom určenia okamihu, či a kedy dieťa bolo počaté, zákonodarca pre prípad, že sa nepreukáže inak, považuje za deň počatia deň, od ktorého uplynulo do pôrodu 300 dní. Táto spôsobilosť zaniká smrťou, ktorá sa zisťuje prehliadkou tela mŕtveho podľa osobitných verejnoprávných predpisov, alebo vyhlásením za mŕtveho. Najmä pre účely dedičského konania sa v prípade smrti viacerých osôb (napríklad pri dopravnej nehode) stanovuje pre prípad pochyb o poradí úmrtia, že osoby zomreli súčasne. Občiansky zákonník upravuje aj určenie miesta smrti.

Spôsobilosť na právne úkony zákonodarca rozlišuje na plnú (nadobúda sa zásadne plnoletosťou), čiastočnú (pred dosiahnutím plnoletosti) a obmedzenú (rozhodnutím súdu po dosiahnutí plnoletosti, z osobitných dôvodov). Vzhľadom na možné situácie v prípade osôb, ktorých vek alebo narodenie neboli úradne zaznamenané a overené štátnymi orgánmi, Občiansky zákonník normuje možnosť súdneho určenia plnej spôsobilosti na právne úkony, podmieneného lekárskeym vyšetrením veku. Súd rozhoduje o priznaní plnej spôsobilosti na právne úkony nielen fyzickej osobe, ktorej vek plnoletosti sa preukáže lekárskeym vyšetrením, ale z osobitných dôvodov aj osobe, ktorá preukázateľne dovŕšila 16. rok veku, ako i osobe, ktorej dovŕšenie veku plnoletosti je neistým i po lekárskom vyšetrení na určenie veku.

Nepľnoletý má rovnako ako v doterajšej úprave čiastočnú spôsobilosť na právne úkony, t. j. spôsobilosť na také úkony, ktoré sú primerané jeho rozumovej a vôľovej vyspelosti. Pri iných úkonoch sa reguluje udeľovanie súhlasu zákonného zástupcu, resp. dodatočné schválenie úkonu samotným nepľnoletým, ktorý medzičasom získal spôsobilosť na príslušný úkon. Niektoré prípady súhlasu zákonného zástupcu si vyžadujú schválenie súdom, čo Občiansky zákonník zohľadňuje.

Občiansky zákonník rozlišuje aj možnosť obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, t. j. obmedzenia možnosti konať s právnymi účinkami, ak je to v záujme samotnej obmedzovanej fyzickej osoby, alebo iných osôb. Súd má v takýchto prípadoch povinnosť následne priebežne skúmať, či stále trvajú dôvody obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Občiansky zákonník reguluje aj ustanovenie opatrovníka a správcu majetku takejto osoby, a to už v priebehu konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Zákonodarca upravuje aj právne účinky konania bez súhlasu opatrovníka alebo správcu majetku.

Občiansky zákonník tiež nanovo definuje obydlie, domácnosť a bydlisko fyzických osôb. Obydlie požíva ochranu ako súčasť osobného a rodinného života príslušnej fyzickej osoby. Domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu žijú v tom istom obydlí. Bydlisko predstavuje adresu, na ktorej sa fyzická osoba trvalo zdržiava, alebo ktorú uvádza ako svoje bydlisko.

3.2 Právna úprava ochrany subjektov – dospelých fyzických osôb

Navrhovaná právna úprava reflektuje nastavenie právno-ochranných inštitútov tých dospelých fyzických osôb, na strane ktorých je potrebné dorovnávať ich postavenie pre existenciu určitých zdravotných či iných obmedzení pri realizácii právnych úkonov. Pôjde o osoby, ktoré v rovine hmotnoprávneho postavenia majú spôsobilosť konať s právnymi následkami, no napriek tomu môžu byť v postavení subjektov „slabších“, s ohľadom na rôzne objektívne či subjektívne okolnosti na ich strane (vysoký vek, existencia určitých mentálnych či funkčných obmedzení týkajúcich sa zdravotného stavu, či v širšom kontexte iných okolností, ktoré by mohli mať vplyv na ich rozhodovaciu schopnosť).

Východiskovým princípom je zachovanie dostatočného priestoru pre autonómiu vôle jednotlivca, ako miery jeho slobody rozhodovať o svojich záležitostiach a presadzovať svoje záujmy.

Ďalším zásadným východiskom je ukotviť inštitúty, ktoré nie sú formou „náhradného“ rozhodovania za osoby, na strane ktorých existuje vyššie uvedený hendikep, ale zavedenie tzv. „podporovaného“ rozhodovania.

Jedným z inštitútov, ktoré ponechávajú v konečnom dôsledku bremeno rozhodnutia na osobe, ktorá robí právny úkon/procesný úkon, je **podporované rozhodovanie**. Autonómia vôle osoby sa prejaví nielen v možnosti využiť túto formu „nápomoci“, ale aj vo voľbe podporovateľa, určenia rozsahu jeho oprávnení a povinností. Právnym dôvodom vzniku by bola a štandardne je zmluva o podpore, resp. autoritatívne rozhodnutie súdu. Fyzická osoba, ktorá nevie určité okolnosti a ich následky vyhodnotiť, si zvolí niekoho, kto jej poskytne užitočné informácie a usmernenia, pričom ale nejde o zastúpenie a podporovaný prijíma vlastné rozhodnutie vo vlastnom mene a na svoj účet.

Ďalšie dve možnosti sú formou zastúpenia osoby, ktorá potrebuje „nápomoc“ pri rozhodovaní, pričom pôjde o situácie, kedy osoba, ktorej má byť poskytnutá, môže predvídať zhoršenie zdravotného stavu a preto sa rozhodne udeliť osobitný druh plnomocenstva v čase, kedy niet dôvodu spochybňovať jej vôľovú a rozpoznávaciu schopnosť. Aktivácia plnomocenstva v zásade prichádza do úvahy v prípade zhoršenia fyzického či duševného stavu, pričom nemožno vylúčiť, že nemusí nastať vôbec. S ohľadom na účel môžeme hovoriť o **tzv. zaopatrovacom plnomocenstve**, ktoré by ale malo byť realizované formou notárskej zápisnice a za podstatné považujeme aj jeho časové obmedzenie, s možnosťou opakovaného predĺženia, či zániku začatím konania o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony.

Ako tretia možnosť, vnímaná v tomto systéme ako ultima ratio, je **ustanovenie hmotnoprávneho opatrovníka**. Súčasný právny stav stanovuje toto v § 29 OZ, ktorý umožňuje ustanoviť opatrovníka osobe, ak je tu verejný záujem alebo z iného vážneho dôvodu.

To, čo je ale potrebné zdôrazniť a čo považujeme za významné, je vzájomná podmienenosť jednotlivých inštitútov. Subsidiarita nastavenia právnej úpravy má v sebe potenciál prehodnotiť v praxi veľmi formálny prístup nie len k riešeniu naznačených situácií spravidla zásahom do spôsobilosti na právne úkony, či v lepšom prípade ustanovením opatrovníka osobe, ktorá má na svojej strane určitý hendikep. Dôraz na priestor pre uplatnenie vlastných rozhodnutí takejto osoby musí a malo byť niečo, od čoho sa aktivácia niektorej z foriem vyššie identifikovanej formy ochrany uplatní a preto ani opatrovníka by nemalo byť možné ustanoviť, ak existuje zaopatrovacie plnomocenstvo, či zmluva o podpore, pokiaľ sa jeho ustanovenie nevyžaduje s ohľadom na rozsah oprávnení podporovateľa, či splnomocnenca.

Za zásadné novum je treba považovať ponechanie možnosti autonómneho rozhodovania nie len pri udelení zaopatrovacieho plnomocenstva, voľby podpory pri rozhodovaní, ale tiež napr. v súvislosti s osobou opatrovníka a v neposlednom rade evidenciu všetkých foriem týchto právno-ochranných inštitútov v Centrálnom notárskom registri listín. Evidencia by mala plniť nielen preventívny účel, ale aj byť významným informačným zdrojom kto, prípadne v akých veciach a rozsahu sa môže podieľať na rozhodovaní osôb so zdravotným postihnutím či iným hendikepom resp. byť pri ňom súčinný, ak existujú na to zákonné dôvody.

3.3 Právnické osoby

Návrh nového Občianskeho zákonníka v tejto oblasti nebude zasahovať do všetkých typov právnických osôb, jedná sa o subsidiárnu úpravu, ktorá bude použitá všade tam, kde osobitná právna úprava niečo neupraví.

Nanovo sa počíta s koncepciou zmenou pri prejave vôle právnickej osoby – mení sa zo súčasného priameho konania na nepriame konanie (konanie v zastúpení), vrátane určenia typu zastúpenia, ktoré sa bude na zastupovanie právnickej osoby jej štatutárnym orgánom aplikovať, čo je podstatné napr. z hľadiska pričítania zodpovednosti právnickej osobe. Cestou fikcie sa stanoví, že sa na posúdenie konania použijú ustanovenia zákona o zastúpení. Nanovo sa tak vytvára právny základ úpravy postavenia orgánov právnickej osoby, nanovo sa vytvára štandard kvality výkonu pôsobnosti orgánov právnickej osoby. Pripúšťa sa aj súbeh funkcií – možnosť dojednať si, že výkon funkcie konateľa môže byť dojednaný ako pracovnoprávny vzťah.

Výslovne sa upravuje aj stret záujmov pri konaní člena orgánu právnickej osoby (nezávislý na úprave stretu záujmov v rámci zastúpenia subjektov práva) a regulujú sa následky porušenia regulácie stretu záujmov orgánom právnickej osoby.

Rovnako sa návrhom dopĺňa v súčasnosti absentujúca úprava regulujúca nedostatky rozhodnutí orgánov právnických osôb.

4. Rodinné právo

Východiskami navrhovanej právnej úpravy sú

- zachovanie jedinečného postavenia manželstva a osobitného významu najlepšieho záujmu dieťaťa ako prvoradého hľadiska vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú;
- zachovanie pôvodných ustanovení zákona o rodine, ktoré sú stále aktuálne a nespôsobovali výkladové problémy;
- ustanovenia, ktoré spôsobovali výkladové, praktické problémy sú sprecizované, a to aj na základe reflexie rozhodovacej praxe súdov.

4.1 Manželstvo

V rámci právnej úpravy **uzatvárania manželstva** zostáva zachovaná prevažná časť súčasnej právnej úpravy. Snúbenci majú možnosť voľby medzi cirkevnou a civilnou formou uzavretia manželstva, sú doplnené dôvody pre neplatnosť a neexistenciu manželstva.

Precizujú sa podmienky uzavretia manželstva v prípade priameho ohrozenia života jedného zo snúbencov (*in articulo mortis*) v tom, že nie je potrebné predkladať nielen zákonom požadované doklady, ale ani žiadosť o uzavretie manželstva. Rovnako sa explicitne stanovuje, že je potrebné zachovať požiadavku prítomnosti dvoch svedkov, ktorí v prípade pochybností o splnení hmotnoprávnych podmienok pre uzavretie manželstva touto formou, môžu potvrdiť/vyvrátiť ich existenciu.

Konvalidácia manželstva pre nedostatok veku snúbenca/snúbencov nastane v prípade, ak počas trvania manželstva manželka porodí dieťa alebo otehotnie – toto ustanovenie odstraňuje interpretačné pochybnosti súčasnej právnej úpravy (§ 11 ods. 2 „manželka otehotnela“).

Precizuje sa právna úprava, keď uvádza, že manželstvo nemôže uzavrieť osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony podľa predchádzajúcej právnej úpravy, keďže súčasná právna úprava pozbavenie spôsobilosti na právne úkony neumožňuje.

Zavádza sa subjektívna prekluzívna lehota pre podanie návrhu na začatie konania o neplatnosť manželstva v prípadoch, ak bez povolenia súdu uzavrie manželstvo osoba, ktorej spôsobilosť na

právne úkony je obmedzená, alebo ak uzavrela manželstvo osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Právo podať návrh zanikne uplynutím jedného roka odo dňa, keď sa o dôvodoch neplatnosti manželstva manžel podľa odseku 5 dozvedel.

Zavádza sa nový dôvod neplatnosti manželstva – nepoctivý úmysel pri uzavieraní manželstva. V súčasnej právnej úprave tento dôvod absentuje. O nepoctivý úmysel ide vtedy, ak sa manželstvo uzavrelo bez úmyslu založiť manželské spolužitie a naplniť účel manželstva, najmä za účelom získania štátneho občianstva Slovenskej republiky alebo udelenia pobytu na území Slovenskej republiky. Aktívna legitimácia na podanie návrhu sa priznáva prokurátorom, ktorí môžu podať návrh v prekluzívnej objektívnej lehote tri roky od uzavretia manželstva.

Doplňajú sa dva dôvody pre neexistenciu manželstva – písm. g) neprítomnosť dvoch svedkov pri uzavieraní manželstva a písm. h) ak nebol splnený predpoklad priameho ohrozenia života jedného zo snúbencov, a napriek tomu snúbenci uzavreli manželstvo podľa § 6.

Podstatným spôsobom sa menia **majetkové vzťahy medzi manželmi**, zohľadňujúc potreby modernej spoločnosti a so zvýšeným zreteľom na autonómiu vôle manželov. Upúšťa sa od pojmu bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, ktorý je nahradený pojmom spoločné imanie manželov (SIM), pri zachovaní zásady, že miera účasti manželov na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoločného imania manželov počas jeho trvania nie je vyjadrená podielmi. Pojem imanie zahŕňa tak majetok, ako aj záväzky manželov. Spoločné imanie manželov môže mať v súlade so základnou axiómou novej právnej úpravy občianskoprávných vzťahov, zásadou autonómie vôle, dve formy – zákonnú a zmluvnú.

SIM vznikne v zákonnej podobe za predpokladu, že manželia neuzavreli zmluvu, ktorá by modifikovala jeho zákonnú podobu. Zmluvou je možné odchýliť sa od zákonnej právnej úpravy v intenciách, ktoré umožňuje zákon. Zmluvu o spoločnom imaní manželov môžu uzavrieť nielen manželia, ale aj snúbenci (navrhovaná právna úprava však nepoužíva pojem predmanželská zmluva, *de facto* však ide o predmanželskú zmluvu); zmluva nadobudne účinnosť uzavretím manželstva. Ak uzaviera zmluvu o spoločnom imaní snúbenec, ktorému súd povolil uzavrieť manželstvo, zmluvu musí schváliť súd, inak je neplatná. Zmluva o spoločnom imaní manželov musí mať formu notárskej zápisnice alebo musí byť autorizovaná advokátom. Zmluvné imanie manželov môže mať podobu rozšírenia alebo zúženia zákonného rozsahu spoločného imania manželov a oddeleného režimu imania manželov. V prípade oddeleného imania bude to, čo každý z manželov za trvania manželstva nadobudne, tvoriť jeho výlučný majetok; to isté platí o dlhoch, ktoré vzniknú každému z manželov za trvania manželstva. Manželia si môžu zmluvou upraviť odchylnu od zákona aj správu ich imania.

Právna úprava definuje, aký majetok a aké dlhy patria do zákonného spoločného imania manželov, rovnako ako aj to, ktorý majetok a ktoré dlhy tam nespádajú. Zostáva zachované diferencovanie medzi bežným a iným (podstatným) nakladaním so spoločným imaním s potrebou súhlasu oboch manželov, ak nejde o bežné nakladanie. Ak súhlas druhého manžela nie je daný, môže druhý manžel právny úkon vykonaný jedným z manželov bez jeho súhlasu písomne zrušiť, ak adresát právneho úkonu vedel alebo musel vedieť o tomto rozpore. Ide o koncepciu zrušiteľnosti právneho úkonu, ktorá vo všeobecnej časti Občianskeho zákonníka nahrádza relatívnu neplatnosť právnych úkonov.

Mení sa spôsob úhrady dlhov len jedného z manželov, bez ohľadu na moment vzniku dlhu – či počas trvania manželstva alebo pred uzavretím manželstva (sčasti súčasné ustanovenie § 147 ods. 1 Občianskeho zákonníka), ktorý poskytuje vyššiu mieru právnej ochrany druhému manželovi za

súčasného zachovania dostatočnej právnej ochrany veriteľov. Navrhovaná právna úprava reflektuje potrebu vyváženosti právnej ochrany tak druhého manžela, ako aj veriteľa. (Pohľadávka veriteľa len jedného z manželov sa pri výkone rozhodnutia uspokojí z jeho výlučného majetku. Len ak tento majetok nestačí na uspokojenie pohľadávky, môže byť uspokojená pri výkone rozhodnutia i z majetku patriaceho do spoločného imania manželov, a to len do výšky podielu, ktorý by manželovi pripadol, ak by spoločné imanie zaniklo alebo bolo zrušené).

Zachovaná zostáva otázka upravujúca možnosť zrušenia SIM z dôvodu výkonu podnikateľskej činnosti niektorého z manželov, spôsoby zániku SIM a tiež spôsoby a zásady pre jeho vyporiadanie.

V oblasti **zániku manželstva** sa navrhuje zavedenie inštitútu tzv. nesporového rozvodu, podstatou ktorého je, že ak manželia podajú návrh na rozvod spoločne alebo ak podá návrh jeden z manželov a druhý sa pripojí k tomuto návrhu, tak súd nebude skúmať príčiny kvalifikovaného rozvratu vzťahov medzi manželmi, ale osvojí si ich tvrdenia o jeho existencii (§ 46 ods. 5). To platí, ak sú splnené aj ďalšie dve podmienky - ku dňu začatia konania o rozvod trvalo manželstvo najmenej jeden rok, manželia dlhšie ako šesť mesiacov spolu nežijú a manželia, ktorí sú rodičmi maloletého dieťaťa sa dohodli na úprave pomerov k tomuto dieťaťu na čas po rozvode, a táto dohoda je v najlepšom záujme dieťaťa.

Navrhujeme tiež zakotviť nový spôsob zániku manželstva, a to v dôsledku zmeny pohlavia niektorého z manželov. Pôjde síce len o ojedinelé prípady, avšak právna úprava by na ne mala pamätať. Keďže Slovenská republika neumožňuje osobám rovnakého pohlavia vstúpiť do štátom uznaného zväzku, jediným riešením je zánik takéhoto manželstva *ex lege*. O právach a povinnostiach manželov k spoločnému dieťaťu a o ich majetkových pomeroch po zmene pohlavia jedného z manželov platia rovnako ustanovenia o právach a povinnostiach rozvedených manželov k spoločnému dieťaťu a o ich majetkových pomeroch.

4.2 Určenie rodičovstva

Vo vzťahu k **určeniu materstva** zostáva zachovaná súčasná právna úprava – matkou dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodila, dohody a zmluvy, ktoré sú v rozpore s týmto ustanovením, sú neplatné (napr. surogačné materstvo).

Niekoľko zmien sa predkladá v **oblasti určovania a zapierania otcovstva**. Tieto zmeny reflektujú aktuálnu rozhodovaciu prax, ako aj medicínsky pokrok. Zachováva sa systém určovania otcovstva pomocou troch zákonných domniek, súčasná trojročná lehota na zapretie otcovstva sa mení na dvojročnú. Túto lehotu považujeme za dostačujúcu, keďže vzťahy medzi rodičmi a deťmi je potrebné stabilizovať v čo najkratšom čase (pre porovnanie, v ČR je lehota 6 mesiacov).

Upravuje sa lehota rozhodujúca pre počatie dieťaťa zo súčasných 180 dní na 160 dní – zmena je daná medicínskym pokrokom – dieťa narodené 160 dní od počatia je životaschopné.

V rámci druhej domnienky už nie je možné určiť otcovstvo bez súhlasného vyhlásenia oboch rodičov (nepripúšťa sa výnimka na strane matky, ako tomu bolo doteraz). Odstraňuje sa tým praktický problém posudzovania charakteru ťažko prekonateľnej prekážky a zároveň možných neopodstatnených vyhlásení zo strany mužov, ktorí by o sebe tvrdili, že sú otcami. Konanie o zapretí otcovstva aj bez návrhu, ak sú splnené zákonom stanovené podmienky (Ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa alebo to vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, môže súd začať konanie o zapretie otcovstva aj bez návrhu v prípade, ak bolo otcovstvo určené súhlasným vyhlásením rodičov, ale otec takto určený s najväčšou pravdepodobnosťou nemôže byť otcom dieťaťa.). Účelom právnej

úpravy je možnosť zosúladenia biologickej a právnej reality, v prípadoch, ak vyhlásenie o určení otcovstva urobí muž, ktorý nie je biologickým otcom dieťaťa. Aby sa predišlo špekulatívnym konaniam o zapretí otcovstva, aktívnu legitimáciu nepriznáva zákon mužovi, ktorý o sebe tvrdí, že je otcom dieťaťa, ani osobe, ktorá má o zapretie otcovstva právny záujem, ale ponecháva na rozhodnutí súdu, či začne konanie z úradnej povinnosti. Osobitne sa upravuje určenie otcovstva pri asistovanej reprodukcii, ktorá v súčasnej právnej úprave absentuje a rovnako zákon upravuje možnosť určiť otcovstvo k dieťaťu, ktoré porodí žena, ktorá požiadala o utajenie svojej totožnosti v súvislosti s pôrodom. Právna úprava tak proporcionálne vyvažuje práva ženy na jednej strane, a práva dieťaťa a otca dieťaťa na strane druhej, čo súčasná právna úprava neumožňuje.

4.3 Vzťahy medzi rodičmi, deťmi a ostatnými príbuznými

Ťažisko tretej časti predstavujú základné postuláty právnej úpravy vzťahov medzi rodičmi a deťmi, t. j. právne postavenie dieťaťa, vrátane zakotvenia participačných práv dieťaťa a princípu najlepšieho záujmu dieťaťa. Najpodstatnejšou zmenou je upustenie od pojmu rodičovské práva a povinnosti. Občiansky zákonník zavádza pojem rodičovská zodpovednosť, ktorý je pojmom širším, ako je pojem rodičovské práva a povinnosti. Pojem rodičovská zodpovednosť reflektuje to, že rodič je subjektom zodpovedným za vývin a blaho dieťaťa a v súlade s týmto východiskom má vykonávať svoje práva a povinnosti. Účelom a cieľom inštitútu rodičovskej zodpovednosti je poskytnúť ochranu maloletému dieťaťu, ktoré nie je schopné si samostatne zabezpečiť ochranu svojich práv a právom chránených záujmov. Rodičovská zodpovednosť sa viaže len na maloleté dieťa, zaniká dosiahnutím plnoletosti dieťaťa. Rodičovská zodpovednosť zahŕňa najmä výchovu, zastupovanie a správu majetku dieťaťa. Zákon explicitne stanovuje, že vyživovacia povinnosť nie je súčasťou rodičovskej zodpovednosti. Vyživovacia povinnosť je špecifickou povinnosťou vo vzťahu k iným povinnostiam, ktoré spadajú pod rozsah rodičovskej zodpovednosti; ide o povinnosť majetkovej povahy, zostáva rodičom zachovaná aj v prípade, ak rodičovskú zodpovednosť vykonávajú zo zákonných dôvodov iné subjekty ako rodičia.

V rámci zastupovania maloletého dieťaťa zostáva zachovaná koncepcia potreby zastupovania dieťaťa iným subjektom, ako rodičom v prípade potenciálneho konfliktu medzi rodičom a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom. Rodič rovnako nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právny úkon, pri ktorom dôjde k rozporu záujmov medzi jeho manželom a maloletým dieťaťom. Zachováva sa zaužívaný pojem kolízny opatrovník.

V rámci správy majetku maloletého dieťaťa sa odlišne od súčasnej právnej úpravy upravuje potreba schválenia právneho úkonu pri nakladaní s majetkom maloletého. Rozlišuje sa bežný a iný úkon pri správe majetku, pričom na iný ako bežný úkon sa vyžaduje schválenie súdu, okrem prípadov, ak sú tieto právne úkony dieťaťu výlučne na prospech, napr. nadobudnutie daru, ktorým je väčšia finančná hotovosť, či hodnotná hnutelná vec. Zákon tiež taxatívnym výpočtom stanovuje, ktoré právne úkony je potrebné schváliť súdom.

Výkon rodičovskej zodpovednosti vychádza zo súčasnej koncepcie práva oboch rodičov a dieťaťa na zachovanie ich vzájomného vzťahu či už v prípade rozvodu manželstva alebo v iných prípadoch, ak rodičia spolu nežijú. Formy osobnej starostlivosti o maloleté dieťa sa nemenia (osobná starostlivosť jedného z rodičov, striedavá osobná starostlivosť a spoločná osobná starostlivosť), pričom zákon explicitne uvádza, že všetky formy osobnej starostlivosti sú rovnocenné.

Pojem „styk“ dieťaťa s rodičom sa nahrádza pojmom „stretávanie sa“, čo považujeme za vhodnejší pojem. Zákon upravuje tzv. asistované stretávanie sa s rodičom (napr. za prítomnosti iných

osôb – druhého rodiča, psychológa a pod.), ktoré síce súdne prax dnes využíva, ale nie je v právnej úprave zakotvené. Rovnako ako je to v súčasnej právnej úprave, zdôrazňuje sa, že opakované bezdôvodné a zámerné neumožnenie stretávania sa rodiča s dieťaťom zo strany druhého rodiča je dôvodom pre zmenu rozhodnutia o osobnej starostlivosti.

Zmena nastáva v oblasti možnosti súdu ukladať výchovné opatrenia – Občiansky zákonník upravuje len základné pravidlá pre uloženie výchovných opatrení. Možnosť súdu uložiť rodičom maloletého a /alebo maloletému dieťaťu výchovné opatrenie zostáva zachovaná, avšak všetky výchovné opatrenia sa sústreďujú do jedného osobitného právneho predpisu, a to zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, kde sú sústredené všetky výchovné opatrenia, t. j. tie, ktoré môže uložiť súd, aj tie, ktoré ukladá orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Uvedená zmena reflektuje na verejnoprávny charakter výchovných opatrení, ako autoritatívny podstatný zásah do života dotknutých osôb.

4.4 Výživné

Právna úprava výživného postupuje od všeobecných, spoločných ustanovení po osobitné, pričom sú zachované jednotlivé druhy vyživovacích povinností tak, ako ich upravuje súčasný Zákon o rodine. Občiansky zákonník explicitne upravuje štyri druhy vyživovacích povinností (vyživovacia povinnosť rodičov k deťom, vyživovacia povinnosť detí k rodičom, vyživovacia povinnosť medzi ostatnými príbuznými a vyživovacia povinnosť medzi manželmi) a dva druhy príspevkov na výživu (príspevok na výživu rozvedeného manžela a príspevok na úhradu niektorých nákladov nevydatej matky), ako aj ich rozsah.

Precizuje sa pravidlo pre platenie a splatnosť výživného – explicitne sa definuje, že splatnosť výživného vopred znamená najneskôr do posledného dňa kalendárneho mesiaca predchádzajúceho mesiacu, na ktoré sa výživné platí. Potreba špecifikovania právnej úpravy vyplýva z požiadaviek súdnej praxe, ktorá je v tejto otázke nejednotná a pojem „vopred“ interpretuje rôzne. Za dôležité sa pritom považuje disponovať potrebnými finančnými prostriedkami najneskôr do začiatku mesiaca, v ktorom sa majú hradiť náklady maloletého dieťaťa.

V prípade zmeny pomerov sa rozhodnutie o výživnom mení ku dňu zmeny pomerov, najdlhšie však za obdobie tri roky späťne odo dňa začatia konania, čo má posilniť právnu istotu a tiež viesť oprávneného k včasnému uplatňovaniu svojich práv. Ustanovenie reflektuje rozhodnutie NS SR uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod značkou R 65/2024. Druhá veta umožňuje priznanie bez časového obmedzenia, t. j. aj za obdobie dlhšie ako 3 roky od začatia konania, avšak len v prípade existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktoré môžu nastať tak u povinného alebo u oprávneného subjektu (napr. ak povinný objektívne nemal možnosť zistiť zmenu pomerov na strane oprávneného).

Návrh rieši moment zániku vyživovacej povinnosti, ktorým je vo všeobecnosti odpadnutie dôvodov pre plnenie výživného. Druhá veta explicitne ustanovuje, že zánikom vyživovacej povinnosti zanikajú aj právne účinky súdneho rozhodnutia, ktorým bola vyživovacia povinnosť uložená. Rieši sa tak nedostatok súčasnej aplikačnej praxe (najmä vo vzťahu k trestnému činu zanedbania povinnej výživy), ktorá vyžaduje pre osvedčenie zániku vyživovacej povinnosti rozhodnutie súdu.

Navrhuje sa zvýšenie minimálnej výšky zo súčasných 30% zo sumy životného minima na nezaopatrované nepľnoleté dieťa alebo na nezaopatrované dieťa podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 372/2004 Z. z. na 50%. Súčasných

30% nie je možné z hľadiska odôvodnených potrieb dieťaťa a rastu životných nákladov považovať za postačujúce.

Navrhuje sa zvýšenie predpokladanej výšky priemerného mesačného príjmu rodiča, ktorý si nesplní povinnosť preukázať súdu príjmy z inej než závislej činnosti. Zo súčasného dvadsať násobku životného minima, na dvadsaťpäť násobok sumy životného minima. Predpokladá sa, že dôvodom, pre ktorý rodič odmieta preukázať príjmy je najmä nadštandardný príjem rodiča. Z tohto dôvodu nová právna úprava má na jednej strane motivovať rodičov riadne preukazovať svoje príjmy a zároveň, ak si túto povinnosť nesplnia vychádzať z hodnoty, ktorá je z hľadiska miezd nadštandardná.

Zavádza sa nový právny inštitút – jednorazový príspevok na mimoriadne výdavky. Účelom príspevku je, aby v prípade vyšších nákladov (spravidla pôjde o náklady na zdravotnú starostlivosť), bolo možné jednorazovo uhradiť výživné, ktoré by pokrývalo túto potrebu oprávneného dieťaťa. Platí síce, že väčšina náhodných potrieb už je zahrnutá v bežnom výživnom, ale tie nie je možné vždy predvídať. Taktiež zvýšenie výživného ad hoc, kvôli jednému vyššiemu výdavku, nie je v súlade s účelom výživného, a ani nerieši situáciu oprávneného, ktorý spravidla uhrádza tieto náklady jednorazovo, nie v splátkach. Príspevok možno priznať za splnenia zákonom stanovených predpokladov, a to nielen v prípade, ak je výživné určené súdom, ale aj v prípade, ak výživné určené nie je (napr. rodič dobrovoľne plní vyživovaciu povinnosť) a rodičia sa o úhrade mimoriadneho výdavku nedohodnú.

Oproti súčasnej právnej úprave zákon priznáva možnosť rozvedeným manželom uzavrieť dohodu o tom, že príspevok na výživu sa uhradí jednorazovým plnením.

N

4.5 Poručníctvo a opatrovníctvo

V rámci právnej úpravy poručníctva a opatrovníctva v zásade zostáva zachovaná súčasná právna úprava, precizuje sa právna úprava opatrovníctva (osoba opatrovníka, výkon a zánik funkcie). Do časti týkajúcej sa opatrovníctva je zaradený aj inštitút majetkového opatrovníka, ktoré súd môže ustanoviť, ak si to vyžaduje ochrana majetkových práv maloletého dieťaťa. Mení sa štruktúra/systematika právnej úpravy (prehľadnejšia, zrozumiteľnejšia).

4.6 Náhradná starostlivosť

V rámci právnej úpravy náhradnej starostlivosti v zásade obsahovo zostáva zachovaná súčasná právna úprava, mení sa štruktúra/systematika právnej úpravy (prehľadnejšia, zrozumiteľnejšia). Napriek zakotveniu participačných práv dieťaťa sa zdôrazňuje potreba a spôsob výkonu participačných práv dieťaťa, v prípade, ak súd rozhoduje o náhradnej starostlivosti, keďže výsledkom konania je odňatie dieťaťa z jeho primárnej/biologickej rodiny, čo predstavuje najzávažnejší zásah do jeho práv (Pred rozhodnutím o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti súd vždy vypočuje maloleté dieťa, ak je schopné vyjadriť svoj názor k nariadeniu náhradnej starostlivosti. Pred zistením jeho názoru ho poučí o všetkých možnostiach riešenia jeho situácie a ich následkoch a poskytne mu priestor na to, aby si utvorilo svoj názor. Na názor dieťaťa je súd pri rozhodovaní povinný prihliadnuť, ak nie je v zjavnom rozpore s najlepším záujmom dieťaťa.).

4.7 Osvojenie

V rámci právnej úpravy náhradnej starostlivosti v zásade obsahovo zostáva zachovaná súčasná právna úprava s niekoľkými doplneniami. Zákon v súlade s aplikačnou praxou výslovne uvádza, že osvojiteľom nemôže byť blízka osoba dieťaťa v priamom rade a súrodenec dieťaťa.

V súlade s princípom najlepšieho záujmu dieťaťa a zachovanie práv biologického otca dieťaťa, zákon stanovuje, že ak podá muž, ktorý tvrdí, že je otcom osvojovaného dieťaťa návrh na určenie otcovstva v paternitnom konaní, nie je možné o osvojení rozhodnúť skôr, ako bude rozhodnuté o návrhu na určenie otcovstva. Rovnako, nie je možné o osvojení dieťaťa rozhodnúť skôr, ako súd rozhodne o návrhu osoby, ktorá tvrdí, že je blízkym príbuzným dieťaťa, na zverenie dieťaťa do svojej osobnej starostlivosti. Zákon preferuje biologické príbuzenstvo dieťaťa, pred právnym príbuzenstvom.

Zostáva zachovaný princíp osvojenia výlučne maloletého dieťaťa, s jednou výnimkou – plnoletú osobu je možné osvojiť len vtedy, ak v dobe začatia konania o osvojení bola maloletá.

5. Záväzkové právo

5.1 Všeobecná úprava záväzkov

V záväzkovom práve sa do výslovnej právnej úpravy zapracúvajú mnohé závery judikatúry, čo sprehľadní právny systém, zjednoduší občanom možnosť informovať sa o svojich právach a zvýši právnu istotu. Zavádzajú sa inštitúty, ktoré v praxi fungovali, avšak vzhľadom na absentujúcu právnu úpravu boli vystavené právnej neistote (napr. prevod zmluvy, peňažná zábezpeka, jednostranné odpustenie dlhu, delené a nedielne záväzky). Posilňuje sa ochrana tretích osôb a právneho styku v kontexte postupovania pohľadávok, ktoré je dôležité pre modernú ekonomiku. Podľa navrhovanej úpravy porušenie zákazu zmluvne dohodnutej zákazu cesie nebude mať dopad na tretie osoby.

Zavádza sa moderný a v iných právnych poriadkoch osvedčený jednotný systém následkov nesplnenia, ktorý sprehľadní a zjednotí následky porušenia všetkých typov zmlúv, pričom v súčasnosti je potrebné tieto následky hľadať v neúplnej úprave jednotlivých zmluvných typov.

V rámci procesu uzatvárania zmlúv sa zavádzajú inštitúty osvedčené v príbuzných právnych poriadkoch, ktorých úprava doteraz absentovala (napr. zodpovednosť za nepoctivé rokovanie, písomné potvrdenia ústnych zmlúv, kontrola štandardizovaných zmlúv).

Upravujú sa mnohé sporné otázky týkajúce sa náhrady škody, najmä možnosť vopred sa vzdať nároku na náhrady škody, ktorá má byť v zásade prípustná v súlade s autonómiou vôle, ale nesmie chrániť úmyselných škodcov. Výslovne sa upravuje tzv. zastretý úrok z omeškania, ktorý v aplikačnej praxi spôsoboval problémy.

Upravuje sa sporná otázka nemajetkových nárokov z porušenia zmluvy (napr. zrušenie svadobnej hostiny v posledný deň, kedy je len vrátenie zálohy zjavne neadekvátne). Rozširuje sa rozsah explicitne upravených skutkových podstát zodpovednosti za škodu a priznáva sa širší rozsah náhrady škody. Výslovne sa upravuje kontroverzná téma náhrady nemajetkovej škody sekundárnych obetí (napr. blízke osoby obete dopravnej nehody).

Výrazne sa modernizuje úprava bezdôvodného obohatenia, nakoľko súčasná úprava nedáva odpovede na mnohé situácie praktického života; novou úpravou tak dôjde k zvýšeniu právnej istoty.

5.2 Právna úprava záväzkov zo zmlúv a iných právnych úkonov

5.2.1 Všeobecné prvky

Ide o kľúčovú zmenu, ktorá odstraňuje dualizmus právnej úpravy niektorých najtypickejších zmluvných typov (najmä kúpna zmluva, zmluva o dielo, mandátna/príkazná zmluva, úschovné zmluvy, čiastočne prepravné zmluvy). Zjednotením sa vytvorí jednotný právny rámec a sprehľadní sa právna úprava; obsahovo právna úprava preberá a nadväzuje najmä na doterajšiu obchodnoprávnú úpravu.

Návrh predpokladá vytvorenie piatich kategórií záväzkov z právnych úkonov (zmluvy o prevode vlastníctva, zmluvy o prenechaní veci na užívanie (užívacie zmluvy), zmluvy konaní alebo výsledku konania, odvážne zmluvy a záväzky z jednostranných právnych úkonov). Výsledkom by malo byť sprehľadnenie a logické usporiadanie jednotlivých zmluvných typov.

Nebolo ambíciou komplexne nanovo upraviť resp. zmeniť všetku právnu úpravu; všade tam, kde existujúca právna úprava nevytvára aplikačné problémy resp. nevykazuje očividné nedostatky, došlo iba k nevyhnutným formulačným či obsahovým zmenám. Napokon, vzhľadom na dispozitívnosť právnej úpravy si strany môžu slobodne upraviť vzťahy aj odlišne od právnej úpravy. Avšak, všade tam, kde je existujúca úprava aplikačnou praxou alebo odbornou verejnosťou vnímaná ako nevyhovujúca, alebo kde právna úprava neexistuje vôbec, došlo k zmene (napr. nájomná zmluva, darovacia zmluva, preprava osôb a iné) alebo vytvoreniu aspoň rámcovej právnej úpravy (napr. zmluva o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, zaopatrovacie zmluvy, franšízová zmluva, zmluva o sponzorstve).

Návrh predpokladá, že viaceré zmluvné typy, v súčasnej dobe upravené v osobitných predpisoch, budú upravené (rámcovo alebo komplexne) v Občianskom zákonníku. Ako príklad možno uviesť licenčné zmluvy, doteraz upravené v Autorskom zákone alebo predpisoch upravujúcich jednotlivé predmety tzv. duševného priemyselného vlastníctva. Z hľadiska zachovania právnej kontinuity však návrh len preberá súčasné znenie právnych predpisov a obsahovo/vecne nedochádza k zmene súčasnej právnej úpravy. Za účelom zdôraznenia súkromnoprávnej povahy návrh obsahuje iba uvádzacu právnu úpravu vybraných zmluvných typov (zmluvy o službách cestovného ruchu, pracovná zmluva) s odkazom na ich existujúce legislatívne vyjadrenie v osobitných právnych predpisoch.

5.2.2 Zmluvy o prevode vlastníctva

Predložený návrh **kúpnej zmluvy** zjednocuje právnu úpravu kúpnej zmluvy do jedného právneho textu, pričom východiskom, a to aj vzhľadom na úspornosť právnej úpravy kúpnej zmluvy v Občianskom zákonníku, sa stala doterajšia úprava kúpnej zmluvy v Obchodnom zákonníku, ktorá je v našom právnom prostredí osvedčená a nevykazujúca nijaké chronické či zásadné právne problémy. Návrh teda precizuje, obsahovo, formálne a štrukturálne, súčasnú právnu úpravu a nezavádza prvky, ktoré by boli tunajšiemu prostrediu cudzie. Ustanovenia o kúpnej zmluve sa použijú aj na prevody iných právnych predmetov (iných ako veci).

Osobitne právne citlivou je právna úprava **spotrebiteľskej kúpnej zmluvy**, v ktorej s účinnosťou od 1.7.2024 došlo k zásadnej zmene právnej úpravy. Keďže ide *de facto* o novú právnu úpravu, na ktorú sa obidve strany právneho vzťahu adaptujú, preberá predložený návrh v celosti ostatnú (aktuálnu) právnu úpravu bez zmien.

Zmluva o predaji podniku vychádza zo súčasnej právnej úpravy, obsiahnutej v Obchodnom zákonníku, ktorá je v aplikačnej praxi osvedčená a nevykazuje nijaké zásadné nedostatky.

Návrh právnej úpravy **zámennej zmluvy** je nevyhnutným doplnením súčasnej právnej úpravy a z vecného hľadiska nepredstavuje zásadnú zmenu.

Právna úprava **darovacej zmluvy** podlieha väčšiemu počtu zmien. Doterajšia strohá právna úprava viaceré inštitúty, obvyklé v iných poriadkoch kontinentálneho právneho systému (určenie účelu darovania, darovanie s príkazom) neobsahuje vôbec, alebo iba v základnej podobe (právo domáhať sa vrátenia daru). Návrh podrobnejšie precizuje dva špecifické dôvody zániku darovacieho právneho vzťahu; zrušenie darovania pre zmenu okolností (do odovzdania daru) a odvolanie darovania (pre nevďak a pre hmotnú núdzu).

Ostatnou pomenovanou zmluvou je **zmluva o sponzorstve**, ktorou sa sponzor zaväzuje poskytnúť plnenie sponzorovanému. Návrh zavádza iba základný právny rámec tohto zmluvného typu, pričom základom bola právna úprava zmluvy o sponzorstve v zákone o športe. Teoretické zaradenie tohto zmluvného typu medzi cudzovacie zmluvy sa však môže javiť ako sporné a môže byť predmetom vecnej diskusie.

5.2.3 Zmluvy o prenechaní veci na užívanie

Kategóriu zmlúv o prenechaní veci na užívanie bude tvoriť 5 samostatných zmluvných typov. Najväčšia zmena sa týka právnej úpravy **nájomnej zmluvy**, kedy okrem všeobecnej úpravy nájmu návrh upravuje tri osobitné druhy nájmu – 1. nájom budovy alebo jej časti (pôjde o nový osobitný druh nájmu, ktorý zastrešuje a zjednocuje nájom budovy ako takej, ako aj časť budovy – konkrétne nájom bytu, podnájom bytu a nájom a podnájom určený na podnikanie), 2. podnikateľský nájom hnutelnej veci, a 3. nájom podniku a nájom poľnohospodárskeho pozemku, poľnohospodárskeho podniku a lesného pozemku (bude riešený odkazovou normou na osobitný právny predpis, aktuálne je ním zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov).

Koncepcne zotrúva návrh nájomnej zmluvy na doterajšom prístupe, t. j. pod nájmom sa rozumie nielen užívanie cudzej veci, ale aj branie/prisvojovanie si úžitkov z prenajatej veci (požívanie). Tento model sa totiž v domácej právnej praxi ustálil a v jeho prípadnom rozčlenení na dva samostatné inštitúty (nájom a аренда) nevidíme zásadný zmysel (pri hľadaní odpovede na túto otázku prostredníctvom právnej komparácie sme sa stretli s viacerými modelmi, t. j. nemožno tvrdiť, že by existovalo „jediné správne riešenie“).

Pri označení strán nájomnej zmluvy sa zavádza dvojica pojmov „prenajímateľ – nájomník“, t. j. namiesto označenia „nájomca“ sa bude používať slovo „nájomník“, ktoré je pôvodné slovenské (na našom území sa používalo do roku 1950 a nahradilo sa v rámci zjednocovania „československého“ právneho jazyka českým ekvivalentom „nájemce“/„nájomca“).

Ustanovenia o nájme majú výrazne dispozitívny charakter s výnimkou prípadov, ktoré vyplývajú priamo zo zákona (prejavuje sa to najmä pri nájme bytu).

Pri právnej úprave nájmu sa doterajšia právna úprava zachováva v rozsahu, v akom je dobre použiteľná aj pre súčasnú právnu úpravu, táto sa prípadne precizuje, menia sa tie ustanovenia, ktoré sa buď prekonali alebo ktoré sa prejavili ako nevyhovujúce/nepotrebné (napr. upúšťa sa od nájmu nebytových priestorov, ten sa nahrádza nájmom priestoru určeným na podnikanie, ktorý je viac profilujúci ako to, že je predmetom nájmu nebytový priestor), dopĺňajú sa ustanovenia, ktoré si

vyžiadala prax (napr. zavedenie režimu modernizácie budov, prednájomného práva, všeobecnej inflačnej doložky či peňažnej zábezpeky).

Nájom bytu prechádza viacerými významnými zmenami, jeho „*light motívom*“ je podporiť zachovanie nájomného vzťahu, ktorý je funkčný (napr. zavedením automatickej obnovy nájmu aj pri nájme bytu) a na druhej strane – zjednodušiť ukončenie nájomného vzťahu v prípade, ak je pre jednu zo strán neproduktívny (samozrejme so zreteľom na vnímanie nájomného bývania ako inštitútu, v ktorom výrazne rezonuje jeho sociálny rozmer).

Z právnej úpravy o nájme bytu sa vypúšťa inštitút bytových náhrad, ktorý je relapsom pôvodnej socialistickej právnej úpravy, budovanej na bytovej politike, ktorú zastrešoval štát, v súčasnosti nenachádza úprava náhradného bývania oporu v žiadnej z porovnávaných právnych úprav, na druhej strane – zavádzame opatrenia, ktoré majú chrániť osoby, ktorým hrozí strata bývania – napr. ustanovením, podľa ktorého: Ak existuje dôvodná obava, že zraniteľná osoba, uvedená v zákone, trvalo stratí bývanie, je prenajímateľ povinný informovať o výpovedi orgán obce, ibaže s tým nájomník výslovne nesúhlasí (inšpiráciu pre toto ustanovenie sme čerpali z viacerých zahraničných úprav (napr. z MRG), zároveň je reakciou na Národnú koncepciu prevencie a ukončovania bezdomovstva z r. 2023).

Nájom bytu sa rozširuje aj na nájom iného priestoru ako byt (napr. rodinného domu), ak sa využíva na účely bývania, keďže nevidíme dôvod, aby sa uspokojovanie potreby trvalého bývania riadilo rozdielnou právnou úpravou.

Terajší zákon o krátkodobom nájme bytu bude dostatočne prekrytý všeobecnou úpravou o nájme bytu, čo v doterajšom OZ neplatilo (prijatie zákona o krátkodobom nájme si vynútila výrazne jednostranne orientovaná právna úprava nájmu bytu v OZ, ktorá bola v zásade prevzatím socialistického inštitútu osobného užívania bytov).

Zmluva o ubytovaní a zmluva o výpožičke vychádzajú zo súčasnej právnej úpravy a dochádza iba k precizovaniu právneho textu.

Predložený návrh integruje do základného súkromnoprávneho kódexu právnu úpravu tzv. **licenčných zmlúv**, ktoré umožňujú výkon práv vyplývajúcich z duševného vlastníctva. *De lege lata* je právna úprava licenčných zmlúv roztrúsená. V oblasti autorského práva je licenčná zmluva upravená v zákone č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon, zatiaľ čo licenčná zmluva na predmety priemyselného vlastníctva je rámcovo upravená v § 508 Obchodného zákonníka, na čo nadväzuje osobitná právna úprava na konkrétne predmety priemyselného vlastníctva (dizajn, patent, ochranná známka, úžitkový vzor, etc.); návrh vychádza z idey zjednotenia tejto právnej úpravy, avšak bez zásadných vecných/obsahových zmien.

Zmluva o poskytovaní digitálneho plnenia vychádza z § 852a a nasl. Občianskeho zákonníka bez vecných zmien.

5.2.4 Zmluvy o konaní alebo o výsledku konania

Pri právnej úprave tzv. **obstarávateľských zmlúv** sa v zásade zachováva doterajšia úprava, ktorá sa precizuje. Návrh sa inšpiruje najmä doterajšou úpravou podľa Obchodného zákonníka (prejavuje sa to napr. pri zmluve o sprostredkovaní, príkazná zmluva, napriek tomu, že sa nazýva „príkazná“ a nie „mandátna“ berie inšpiráciu z obchodnej mandátnej zmluvy).

Návrh zavádza ako „nový“ zmluvný typ **zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti**. Ide o rámcovú právnu úpravu vzťahu medzi ošetrovaným a poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, ktorej účelom je zdôrazniť zmluvný charakter tohto vzťahu, a to aj s ohľadom na možné sekundárne

právne následky v prípade porušenia povinností. Návrh nemá ambíciu nijako zasahovať do existujúcej právnej úpravy medicínskeho práva, ktorá má dominantne verejnoprávny charakter.

Poskytovanie služieb cestovného ruchu nesporne má súkromnoprávny charakter, naviac so spotrebiteľským prvkom. S úmyslom zdôrazniť uvedené je v predložennom návrhu uvedená aj **zmluva o poskytovaní služieb cestovného ruchu**, ktorá však len odkazuje na osobitnú právnu úpravu.

V rámci právnej úpravy tzv. **prepravných zmlúv** bola prepracovaná úprava zmluvy o preprave osôb a k vymedzeniu základných pojmov (cestovná batožina, príručná batožina), k možnosti vylúčenia osoby z prepravy a k precizovaniu zodpovednosti dopravcu, pričom návrh hierarchicky upravuje zodpovednosť za škodu na zdraví cestujúceho (ktorej sa v zásade nemožno zbaviť ani ju obmedziť), za škodu na batožine a až následne zodpovednosť za oneskorenú prepravu (odkazuje sa na cestovné poriadky). Návrh taktiež predpokladá vydanie vykonávacieho predpisu, ktorým sa stanoví limit zodpovednosti dopravcu pri škode spôsobenej na klenotoch, peniazoch či iných cennostiach prepravovaných v cestovnej batožine. Zmluva o preprave vecí, zasielateľská zmluva a zmluva o prevádzke dopravného prostriedku nadväzujú na doterajšiu právnu úpravu v Obchodnom zákonníku bez zásadných zmien.

Úschova vecí je dnes upravená v Občianskom zákonníku (§747) a v Obchodnom zákonníku (ako zmluva o skladovaní §527). Návrh tieto zmluvné typy spája do jednej právnej úpravy, pričom ako základ bola použitá právna úprava v Obchodnom zákonníku. Cieľom bolo vytvoriť úpravu, ktorá je síce jednotná, ale súbežne rešpektujúca osobitosti a rozdielnosti bežných občianskoprávných obchodných vzťahov.

Návrh **zmluvy o diele** odstraňuje dualizmus právnej úpravy a vecne vychádza zo súčasnej právnej úpravy zmluvy o diele v Obchodnom zákonníku. Nedochádza k podstatným koncepčným zmenám.

Jedinou funkciou (účelom) je deklarovať, že **pracovná zmluva** svojou povahou je súkromnoprávnej povahy a teda jej právna úprava patrí do základného kódexu súkromného práva. Avšak, zo zjavných dôvodov ponecháva návrh právnu úpravu pracovného práva v osobitnom predpise nedotknutú.

Zmluva o spoločenstve je prevzatím návrhu z r. 2018; táto právna úprava nahrádza doterajšiu zmluvu o združení. Rovnaký záver sa vzťahuje na **zmluvu o tichom spoločenstve** a **zmluvu o franšíze**, pričom posledná menovaná nebola doteraz ako zmluvný typ osobitne upravená.

5.2.5 Odvážne zmluvy

V návrhu je úplne nová právna úprava tzv. **zaopatrovacích zmlúv**, pričom návrh rozlišuje medzi zmluvou o zaopatrovacej rente (ktorá smeruje k vyplácaniu peňažnej renty) a zmluvou o zaopatrení osoby (ktorá smeruje k poskytnutiu zaopatrenia za odplatu). Názov kategórie sa odvodzuje od terminológie používanej v pôvodnom slovenskom (uhorskom) práve – „zaopatrovacia zmluva“ (zmluva o zaopatrení).

Zmluva o zaopatrovacej rente nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu zmluvy o dôchodku (§ 842 - 844) s menšími upresneniami. V snahe odlíšiť poskytovanú peňažnú výpomoc od dávok sociálneho zabezpečenia sa mení označenie dávky na „renta“ (pojem bol používaný do účinnosti OZ z roku 1950).

Zmluva o zaopatrení osôb v predchádzajúcej právnej úprave chýbala, tzv. výmenok (česky „výměnek“), od ktorého sa tvorcovia tohto zákona pri koncipovaní zaopatrovacích zmlúv odrazili, však poznal OZ z roku 1950 (§ 181) a počítal s ním aj vládny návrh Občianskeho zákonníka z roku 1937. Dnes

je rovnaký hospodársky cieľ dosahovaný kombinovaným právnym úkonom (scudzovacia zmluva, zmluva o vecnom bremene a nepomenovaný záväzok poskytovať osobnú starostlivosť). Zavedenie zmluvy o zaopatrení osôb do nového civilného kódexu je reakciou na silnejšie požiadavky (a potreby) reálneho života a je vymedzená tak, že zmluvou o zaopatrení osoby sa osoba (povinná osoba) zaväzuje poskytovať fyzickej osobe (oprávnená osoba) zaopatrienie dojednaného druhu a v dojednanom rozsahu, prípadne celkové zaopatrienie, za čo na ňu oprávnená osoba prevedie svoj majetok alebo jeho časť. Táto zmluva môže byť vnímaná z hľadiska svojich dopadov ako sociálne/spoločensky citlivá.

Návrh upravuje **stávku, hru a žreb** ako typické naturálne záväzky. Súčasnú právnu úpravu (§845 a §846 OZ) možno aj v „lepšom“ prípade označiť iba ako bazálnu; predložený návrh definuje rozdiely medzi stávkou, hrou a žrebom a následne upravuje spoločné pravidlá pre všetky uvedené zmluvy.

5.2.6 Záväzky z právnych úkonov jednej osoby

De lege lata upravuje jednostranné záväzky Občiansky zákonník (Verejná súťaž a verejný prísľub) a Obchodný zákonník (Sľub odškodnenia a Obchodná verejná súťaž (na uzavretie zmluvy)). Predložený návrh má za cieľ zjednotiť tieto záväzky a to tak, že upravuje **verejný prísľub** (uzavretie zmluvy, prísľub odmeny, prísľub ceny) a **sľub odškodnenia**.

6. Vecné práva

6.1 Držba

Návrh vymedzuje držiteľa tak, že ním je ten, kto vec ovláda a nakladá s ňou ako s vlastnou alebo kto pre seba vykonáva právo pripúšťajúce trvalý alebo opätovný výkon. V rámci regulácie držby návrh ustanovuje vyvrátiteľnú domnienku, v zmysle ktorej držiteľ hnutelnej veci je jej vlastníkom. To ale neplatí, ak je vlastníkom hnutelnej veci zapísaný vo verejnom registri. Pri držbe návrh rozlišuje držbu oprávnenú a neoprávnenú.

6.2 Vlastnícke právo

Návrh, nadväzujúc na doterajšiu právnu úpravu a zohľadňujúc niektoré zahraničné právne úpravy, vymedzuje obsah vlastníckeho práva tak, že vlastníkom má právo v rozsahu, ktorý pripúšťa právny poriadok, predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a inak s ním nakladať podľa svojej vôle a iné osoby z toho vylúčiť. Následne návrh pristupuje k regulácii obmedzení vlastníckeho práva v súkromnoprávnej rovine.

Pokiaľ ide o ochranu vlastníckeho práva, návrh vlastníčkovi poskytuje ochranu proti tomu, kto jeho vec neoprávnene zadržiava, a samozrejme mu priznáva aj právo domáhať sa ochrany proti každému, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje alebo ho ruší. V rámci regulácie ochrany vlastníckeho práva návrh zavádza novum v sporoch o priebeh hranice medzi pozemkami. Čo sa týka týchto sporov, je potrebné rozlišovať jednak spory o priebeh medzi dotknutými osobami síce spornej, avšak objektívne zistiteľnej hranice medzi pozemkami, jednak spory o priebeh hranice pozemkov, kde objektívne nemožno zistiť, kadiaľ vedie táto hranica. Práve pre druhú skupinu sporov

návrh zakladá právomoc súdu konštitutívnym rozhodnutím stanoviť hranice medzi pozemkami tam, kde sa tie stali natoľko nejasnými, že ich už objektívne nie je možné zistiť.

Pri zmluvnom prevode vlastníckeho práva návrh nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu. V tomto smere návrh tiež explicitne upravuje aj nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá nie je predmetom evidovania v katastri nehnuteľností, t. j. ktorá nie je a ani nemá byť evidovaná v katastri nehnuteľností, pri jej zmluvnom prevode. Návrh zavádza ako titul nadobudnutia vlastníckeho práva privlastnenie opustenej veci s tým, že takto možno nadobudnúť vlastnícke právo len k huteľnej veci. Čo sa týka nadobudnutia vlastníckeho práva k nálezu, návrh túto problematiku reguluje oproti doterajšej právnej úprave podrobnejšie.

Návrh vymedzuje domnienku správnosti zápisu v katastri nehnuteľností, od ktorej sa ďalej odvíja ochrana dobromyseľného nadobúdateľa práv. Konštruje tak dva všeobecné spôsoby dobromyseľného nadobúdania práv budovaných na pozitívnej stránke a negatívnej stránke princípu materiálnej publicity. V zmysle negatívnej stránky princípu materiálnej publicity chráni dôveru dobromyseľného nadobúdateľa v úplnosť zápisu, naopak, v zmysle pozitívnej stránky princípu materiálnej publicity chráni dôveru v jeho správnosť. Návrh vymedzuje rovnako všeobecný spôsob dobromyseľného nadobúdania huteľných vecí.

6.3 Spoluvlastníctvo

Pri inštitúte spoluvlastníctva návrh už nerozlišuje medzi podielovým spoluvlastníctvom a bezpodielovým spoluvlastníctvom. Návrh v rámci vecného práva upravuje „iba“ ekvivalent súčasného podielového spoluvlastníctva, a to s viacerými zmenami. Návrh predovšetkým zásadným spôsobom obmedzuje inštitút zákonného predkupného práva spoluvlastníkov k spoluvlastníckemu podielu na prípady, kedy spoluvlastníctvo vzniklo vyporiadaním dedičstva alebo inou právnou skutočnosťou odlišnou od zmluvy, pričom spoluvlastníci nemohli svoje právne postavenie od počiatku ovplyvniť. Návrh teda upúšťa od koncepcie predkupného práva spoluvlastníkov ustanovenej v Občianskom zákonníku. V prípadoch, kedy spoluvlastníctvo vzniklo vyporiadaním dedičstva alebo inou právnou skutočnosťou odlišnou od zmluvy, pričom spoluvlastníci nemohli svoje právne postavenie od počiatku ovplyvniť, a niektorý zo spoluvlastníkov mieni previesť svoj spoluvlastnícky podiel, ostatní spoluvlastníci majú predkupné právo k predmetnému spoluvlastníckemu podielu, a to po dobu 6 mesiacov odo dňa vzniku spoluvlastníctva. To neplatí, ak spoluvlastník prevádza svoj spoluvlastnícky podiel jemu blízkej osobe alebo inému spoluvlastníkovi. Spoluvlastník teda môže vždy previesť svoj spoluvlastnícky podiel ktorémukoľvek inému spoluvlastníkovi bez toho, aby predmetný spoluvlastnícky podiel musel najprv ponúknuť ostatným spoluvlastníkom na odkúpenie.

Návrh vychádza z pravidla, že nikoho nemožno nútiť, aby zotrval v spoluvlastníctve proti svojej vôli. Spoluvlastníci sa preto môžu dohodnúť o zrušení spoluvlastníctva a o spôsobe jeho vyporiadania, resp. ak sa nedohodnú, spoluvlastník sa môže domáhať zrušenia spoluvlastníctva na súde. Zásadnú zrušiteľnosť spoluvlastníctva môžu spoluvlastníci prelomiť dohodou, že do určitej doby sa nebudú domáhať zrušenia spoluvlastníctva, t. j. dohodou o odklade zrušenia spoluvlastníctva.

6.4 Obmedzené vecné práva

V rámci obmedzených vecných práv návrh upravuje najprv vecné bremená. Snáď najzásadnejšie novum v tejto oblasti predstavuje explicitné zakotvenie práva vlastníka zatažiť svoju

nehnuteľnú vec vecným bremenom v prospech inej svojej nehnuteľnej veci. Návrh teda preberá inštitút tzv. vlastníckej služobnosti.

Pokiaľ ide o záložné právo, návrh preberá doterajšiu právnu úpravu. Návrh počíta s možnosťou vzniku záložného práva na zabezpečenie budúcej pohľadávky, pričom zabezpečovaná pohľadávka v čase vzniku záložného práva ešte nemusí existovať.

Pri inštitúte predkupného práva v rámci odborného diskurzu prevažuje stanovisko, podľa ktorého predkupné právo s vecno-právnymi účinkami možno zriadiť len v nadväznosti na scudzovaciu zmluvu. Návrh od takéhoto vnímania možnosti zriadenia predkupného práva s vecno-právnymi účinkami upúšťa, keď umožňuje zriadiť predkupné právo s vecno-právnymi účinkami bez nadväznosti na akúkoľvek scudzovaciu zmluvu.

Keďže návrh výslovne ustanovuje, že na byty a nebytové priestory sa budú vzťahovať ustanovenia o nehnuteľných veciach, pričom aj podľa Legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka z roku 2009 sa tieto mali považovať za nehnuteľné veci, návrh obsahuje v rámci regulácie vecných práv aj osobitné ustanovenia o vlastníctve k bytom a nebytovým priestorom. Tieto sú naďalej samostatným predmetom vlastníckeho práva tak, ako to je v súčasnosti podľa zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov.

7. Dedičské právo

Koncepcia dedičského práva v návrhu nového Občianskeho zákonníka je založená na väčšom rešpektovaní autonómie vôle poručiťela. Rozširuje sa okruh právnych úkonov *mortis causa* a zavádzajú sa niektoré právne inštitúty, pre dedičské právo v iných krajinách typické, ktoré boli v období po roku 1948 z nášho právneho poriadku odstránené.

Popri doterajších delačných dôvodoch (dedenie zo závetu a dedenie zo zákona) poručiťel bude môcť povolať dediča aj dedičskou zmluvou. Z hľadiska subsidiarity pôjde o najsilnejší delačný dôvod, keďže je založený na zmluvnom záväzku poručiťela. Dedičská zmluva môže byť odplatná. Dohodnúť možno najmä poskytovanie zaopatrovacej renty alebo zaopatrenia poručiťelovi. Inštitút odplatnej dedičskej zmluvy tak poskytuje priestor pre riešenie rozličných zložitých životných situácií.

Staronovými inštitútmi sú odkaz a príkaz.

Odkazom (*legatum*) zaväzuje poručiťel dedičov, aby predmet odkazu vydali odkazovníkovi. Smrťou poručiťela vzniká odkazovníkovi pohľadávka voči dedičom na vydanie odkazu (tzv. *damnačný odkaz*). Odkazovník nezodpovedá za pozostalostné dlhy. Inštitút odkazu umožní najmä, aby určitú vec z dedičstva mohla nadobudnúť nadácia alebo kultúrna ustanovizeň bez zaťaženia pasívami dedičstva. Cena odkazov, ktoré možno od dedičov vymáhať na súde, nesmie prevýšiť 25 percent čistej hodnoty dedičstva. V prevyšujúcom rozsahu je odkaz naturálnou obligáciou.

Príkazom (*mandatum*) ukladá poručiťel dedičovi, aby niečo konal, aby sa určitého konania zdržal, alebo konanie inej osoby strpel. Príkazom nemožno uložiť povinnosť poskytnúť vecné alebo finančné plnenie, čo je hlavný rozdiel medzi odkazom a príkazom. Príkaz môže (ale nemusí) byť uložený v záujme tretej osoby. Táto osoba sa z dôvodu príkazu nestáva veriteľom dediča, teda nie je aktívne legitimovaná na vymáhanie splnenia príkazu. Či je príkaz vymožitelný, závisí v prvom rade od toho, či existuje osoba legitimovaná na podanie žaloby na splnenie príkazu proti dedičovi. Touto osobou je iný dedič. Ak aktívne legitimovanej osoby niet, príkaz má povahu podobnú naturálnej

obligácii. Príkaz je vymožitelný len za podmienky, že v žalobe navrhovaný výrok rozsudku ukladajúceho splnenie príkazu by bol materiálne vykonateľný. Napríklad príkaz poručiť synovi, aby doštudoval, nie je z povahy veci možné uplatniť žalobou na súde. Príkladom povinnosti uloženej poručiťom dedičovi môže byť povinnosť zhotoviť pomník alebo postarať sa o domáce zvieratá. Príkaz zdržať sa určitého konania bude spočívať najmä v zákaze určitú zdedenú vec scudziť.

Nová právna úprava umožní poručiťovi, aby určil, kto bude správcom dedičstva, teda kto bude vykonávať úkony potrebné na zachovanie dedičstva v čase od smrti poručiťa do súdneho potvrdenia dedičstva dedičom. Ak poručiť neurčí správcu dedičstva, môže ho ustanoviť súd.

Napriek vysokému dôrazu na vôľu poručiťa koncepcia novej právnej úpravy dedičského práva nejde tak ďaleko, že by umožnila poručiťovi určovať ďalší osud svojho majetku po tom, čo majetok prejde dedením na dediča. Nová právna úprava nepreberá inštitúty (a nevracia sa k nim), ktoré umožňujú, že dedičstvo najskôr nadobudne predný dedič a po ňom dedič následný (fideikomisárna substitúcia, rozvázovacia podmienka účinnosti závetu, ktorej splnenie nastalo až po smrti poručiťa a podobne). Hlavným dôvodom, pre ktorý prechod dedičstva z predného dediča na následného dediča nebol rekodifikačnou komisiou akceptovaný, bola obava zo zhoršenia právneho postavenia pozostalostných veriteľov.

Novum v dedení zo zákona je rozšírenie zákonných dedičov v tretej skupine na potomkov súrodencov poručiťa *ad infinitum*. Vo štvrtej skupine, tak ako doposiaľ, dedia rovnakým dielom prarodičia poručiťa. Rozdiel v novej právnej úprave vo štvrtej skupine je však v tom, že ak nededí niektorý z prarodičov, nastupuje na jeho podiel na dedičstve reprezentácia do dvoch stupňov. Reprezentáciu *ad infinitum* v štvrtej skupine nepovažovala rekodifikačná komisia za vhodnú pre komplikácie spojené s vyhľadávaním vzdialených príbuzných. Okruh zákonných dedičov teda nová právna úprava rozširuje, čím sleduje za cieľ aj zníženie prípadov odúmrti.

Povinný podiel sa znižuje u maloletého potomka na 2/10 a u plnoletého potomka na 1/10 jeho zákonného podielu na dedičstve. Koncepcia povinného podielu je (po vzore maďarskej právnej úpravy a iných) individuálna, nie kolektívna ako doposiaľ. Znamená to, že nárok na povinný podiel bude mať potomok, ak by sa dedilo len zo zákona, nik by dedičstvo neodmietol a žiadny dedič by nebol nespôsobilý (individuálna koncepcia). *De lege lata* podľa súčasnej kolektívnej koncepcie, ak (napríklad) potomok dedičstvo odmietne, nárok na povinný podiel majú aj tí jeho potomkovia, ktorí ho reprezentujú.

Návrh nového Občianskeho zákonníka zachováva delenú zodpovednosť dedičov za pozostalostné dlhy, tak ako doposiaľ. Rekodifikačná komisia si bola vedomá, že vo väčšine okolitých právnych poriadkov je táto zodpovednosť spoločná a nerozdielna. Opustenie doterajšej delenej zodpovednosti dedičov považovala rekodifikačná komisia zo spoločenského hľadiska za neprimerané a uprednostnila rešpektovať u nás už tradičné a vžitú poňatie. Predsa však, určité posilnenie postavenia poručiťových veriteľov rekodifikácia prináša. Po prvé, dedič zaviazaný na zaplatenie vyrovnacieho doplatku z delby dedičstva bude zo zákona ručiť za pozostalostné dlhy, ktoré prešli na dediča oprávneného na vyrovnací doplatok, a to v rozsahu nezaplatennej časti. Po druhé, veriteľ pozostalostnej pohľadávky bude pri speňažení veci pochádzajúcej z dedičstva uspokojený z výťažku v exekúcii alebo v konkurze prednostne pred nezabezpečeným veriteľom inej ako pozostalostnej pohľadávky.

De lege lata potvrdenie dedičstva a delba dedičstva sa uskutočňujú súčasne jedným uznesením súdu, ktorým sa konanie o dedičstve končí. Súčasná právna úprava zakotvuje, že ak je dedičov viac a nedohodli sa na vyporiadaní dedičstva, súd potvrdí dedičom veci do spoluvlastníctva podľa podielov na dedičstve. Túto koncepciu návrh nového Občianskeho zákonníka v zásade zachováva, keďže má

nesporne viaceré výhody. Hoci je ale platná právna úprava veľmi vhodná na väčšinu dedičstiev s priemernou majetkovou hodnotou, pri dedičstve s komplikovanou štruktúrou alebo s vyššou cenou majetku spôsobuje potvrdenie do spoluvlastníctva problémy, pretože dedičia musia po skončení konania o dedičstve iniciovať viaceré žaloby alebo čeliť viacerým žalobám o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k jednotlivým zdedením veciam. Nová právna úprava preto umožní, aby dedičský súd (ak sú tu okolnosti hodné osobitného zreteľa) na návrh jedného z dedičov, ktorí sa na vyporiadaní dedičstva nedohodli, dedičstvo autoritatívne vyporiadal. Dedičský súd rozhodne o pridelení jednotlivých vecí jednotlivým dedičom, prípadne dedičov zaviazá na zaplatenie vyrovnacieho doplatku. Rekodifikácia sa teda vracia k inštitútu reálneho autoritatívneho vyporiadania dedičstva (avšak len za výnimočných okolností), ktoré naše právo poznalo, avšak opustilo v roku 1992.